

Θέσεις και Αντιθέσεις για τον Εμβολιασμό κατά του Covid 19

Αντωνία Καλογιάννη

Positive and Negative Opinions Concerning Covid 19 Vaccination

Επίκουρος Καθηγήτρια,
Τμήμα Νοσηλευτικής,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Η πανδημία του covid 19 μέχρι τη στιγμή που γράφεται το άρθρο έχει προκαλέσει 4.170.155 θανάτους.¹ Η νόσος είναι πλέον γνωστό ότι μπορεί να παρουσιάσει από πολύ ήπια μέχρι βαριά συμπτωματολογία και να προκαλέσει σοβαρές έως και θανατηφόρες επιπλοκές.² Η ταχεία μετάδοση της νόσου αύξησε τον αριθμό των πασχόντων που χρειάστηκαν νοσηλεία στη μονάδα εντατικής θεραπείας ενώ ακόμη και αυτοί που εκδήλωσαν ήπια και μέτρια νόσο ταλαιπωρούνται, από το μετά covid 19 σύνδρομο, μήνες μετά τη νόσηση,³ γεγονός που δυσχεραίνει την αποκατάσταση και την επιστροφή στην προηγούμενη κατάσταση υγείας.⁴

Δεδομένου ότι αιτιολογική θεραπεία της νόσου δεν υπάρχει και η συμπτωματική δεν είναι πάντα αποτελεσματική,⁵ η καλύτερη στρατηγική αντιμετώπισης είναι η πρόληψη. Τα μέσα προστασίας της μετάδοσης της νόσου από μόνα τους αφενός αποδείχτηκαν αναποτελεσματικά στον περιορισμό αφετέρου οδήγησαν στην εφαρμογή lock down με αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες. Αντίθετα η παραγωγή και εφαρμογή ενός εμβολίου φαίνεται να είναι ελπιδοφόρα λύση στον περιορισμό μετάδοσης της νόσου.

Ο εμβολιασμός αποτέλεσε ίσως το σημαντικότερο μέσο στην πρόληψη, στον περιορισμό ακόμη και στην εξάλειψη νοσημάτων που συνοδεύονταν από υψηλή θνησιμότητα όπως ήταν ο τέτανος, η διφθερίτιδα, η πολυομυελίτιδα και η ευλογιά προστατεύοντας αποτελεσματικά τη δημόσια υγεία. Στην περίπτωση του εμβολιασμού κατά του covid 19, οι συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκαν τα εμβόλια σε συνδυασμό με το ήδη υπάρχον αντιεμβολιαστικό κίνημα δημιούργησαν αντιδράσεις και διατυπώθηκαν αντιφατικές απόψεις. Η ταχεία ανάπτυξη των εμβολίων –ο συνήθης χρόνος ετοιμασίας ενός εμβολίου είναι κατά κανόνα δέκα έτη– και ο σύντομος χρόνος κλινικών δοκιμών προκαλεί την επιφύλαξη μέρους της επιστημονικής κοινότητας για την αποτελεσματικότητα των εμβολίων.⁶ Οι επιστήμονες όμως επιβεβαιώνουν ότι η παραγωγή των εμβολίων δεν ήταν καθόλου βιαστική αφού βασίστηκε σε πολυετή γνώση και εμπειρία δοκιμών για εμβόλια για SARS-CoV-1 και MERS-CoV.⁷ Επίσης η έρευνα για την παραγωγή, αποτελεσματικότητα και ασφάλεια των mRNA εμβολίων ως

Υπεύθυνος αλληλογραφίας:

Αντωνία Καλογιάννη
Αρχιμανδρίτου Παρίση 46, 172 37 Υμηττός
Τηλ: (+30) 6974 707 446
e-mail: antonia_cal@yahoo.gr

όπλο στη μάχη για την πρόληψη λοιμωδών νοσημάτων και διαφόρων μορφών καρκίνου έχει προηγηθεί πολλά έτη.⁸ Όμως η υγειονομική κρίση που προέκυψε από τη μαζική μετάδοση του ιού και την παγκόσμια πίεση στα συστήματα υγείας υπερνίκησε εμπόδια, επίσπευσε τα χρονοδιαγράμματα των φάσεων δοκιμής εμβολίων και οδήγησε σε επείγουσα αδειοδότηση της χρήσης των εμβολίων.⁹ Οι παραπάνω συνθήκες δημιούργησαν σκεπτικισμό, αμφιβολίες και επιφυλάξεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα και την ασφάλεια των σκευασμάτων η οποία ενισχύθηκε από δημοσιεύσεις πολύ σπάνιων μεν περιπτώσεων σοβαρών και θανατηφόρων δε παρενεργειών των εμβολίων.¹⁰⁻¹²

Ωστόσο η κυρίαρχη τάση στον επιστημονικό κόσμο είναι υπέρ του μαζικού εμβολιασμού σε μία προσπάθεια δημιουργίας ανοσίας, μείωσης των μεταλλάξεων, περιορισμού της μετάδοσης της νόσου και κυρίως της μείωσης των βαριά πασχόντων ασθενών και της θνησιμότητας που ακολουθεί. Η ανάρρωση και η αποκατάσταση από τη σοβαρή μορφή της νόσου είναι επίπονη, μακροχρόνια και κοστοβόρα με ταυτόχρονα σημαντικές κοινωνικές προεκτάσεις αφού πολύ από τους επιβιώσαντες θα δυσκολευτούν να επανέλθουν στην προ covid κατάσταση. Το μετά covid 19 σύνδρομο εμφανίζεται στο 40-90% των ασθενών και ακολουθεί ακόμη και την ήπια και μέτρια νόσο.^{13,14} Ένα αποτελεσματικό και ασφαλές εμβόλιο μπορεί να αποτρέψει αυτή τη δραματική κατάσταση. Ωστόσο υπάρχει και η αντίθετη άποψη ότι τα εμβόλια είναι επικίνδυνα. Η άποψη αυτή συναντάται όχι μόνο στον γενικό πληθυσμό αλλά και σε επαγγελματίες υγείας. Συστηματική ανασκόπηση τριάντα μελετών έδειξε ότι η πρόθεση εμβολιασμού κυμαινόταν από 27,7 μέχρι 93,3% στον γενικό πληθυσμό σε διάφορες χώρες ενώ στο νοσηλευτικό προσωπικό κυμαίνονταν από 28% έως 96%.¹⁵

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) έχει χαρακτηρίσει τη διστακτικότητα έναντι του εμβολιασμού εξαιτίας του αντιεμβολιαστικού κινήματος ως μία από τις δέκα πρώτες απειλές για την παγκόσμια υγεία το 2019. Την ίδια χρονιά, λόγω της άρνησης εμβολιασμού, ο ΠΟΥ και τα κέντρα ελέγχου και πρόληψης νοσημάτων κατέγραψαν τη μεγαλύτερη αύξηση των κρουσμάτων ιλαράς από το 1996 ενώ οι θάνατοι αυξήθηκαν σχεδόν 50% από το 2016 αφαιρώντας περίπου 207.500 ζωές μόνο σε ένα έτος.¹⁶

Τρεις κύριοι παράγοντες συμβάλλουν στη διστακτικότητα των ατόμων να εμβολιαστούν: (i) η έλλειψη εμπιστο-

σύνης και ο φόβος για επιπλοκές (ii) τα άτομα δεν αντιλαμβάνονται την ανάγκη για εμβόλιο (π.χ. λόγω υποτίμησης της σοβαρότητας της νόσου) και (iii) άτομα ή κοινότητες ενδέχεται να έχουν δυσκολίες πρόσβασης στο εμβόλιο.¹⁶

Οι εργαζόμενοι στην υγειονομική περίθαλψη, ειδικά εκείνοι που βρίσκονται στην πρωτοβάθμια περίθαλψη, παραμένουν βασικοί παράγοντες επιρροής στην απόφαση του πληθυσμού να εμβολιαστεί. Ο εμβολιασμός των εργαζομένων στον χώρο της υγείας όχι μόνο θα τους προστατεύσει από σοβαρή νόσηση και θάνατο αλλά θα κατευθύνει και την κοινότητα προς την απόφαση του εμβολιασμού. Ωστόσο, η αρχή της αυτονομίας και η αρχή του «ὠφελῆειν ἢ μὴ βλάπτειν» αντιτίθεται στην υποχρεωτικότητα του εμβολιασμού. Η βιοηθική σε αυτές τις περιπτώσεις προτείνει ως μέσο αντιμετώπισης τη διατύπωση συστάσεων και την πληροφορημένη συναίνεση, η οποία θα πρέπει να βασίζεται σε ισχυρές επιστημονικές ενδείξεις (π.χ. συστηματικές ανασκοπήσεις τυχαιοποιημένων μελετών). Η έλλειψη προς το παρόν τέτοιων ενδείξεων σε συνδυασμό με την αύξηση του όγκου πληροφοριών από μη επιστημονικές και έγκυρες πηγές διογκώνει την αβεβαιότητα και τον φόβο του πληθυσμού για τις συνέπειες του εμβολιασμού.¹⁵ Ωστόσο πρόσφατα δημοσιευμένες μελέτες δείχνουν σημαντική μείωση νόσησης, βαριάς νόσησης και θανάτων από covid 19 στους εμβολιασμένους ενισχύοντας την πεποίθηση για τη νίκη της επιστήμης στον πόλεμο με τον covid 19.^{17,18} Το Ευρωπαϊκό κέντρο ελέγχου και πρόληψης λοιμώξεων με επιδημιολογική παρατήρηση και φαρμακοεπαγρύπνηση αξιολογεί συνεχώς τα αποτελέσματα των εμβολιασμών και προβαίνει σε ανακοινώσεις με σκοπό την ενημέρωση των υγειονομικών αλλά και των αρμόδιων υπηρεσιών και οργανισμών για χάραξη εθνικής πολιτικής υγείας.¹⁹

Συνοψίζοντας, τα μέχρι τώρα επιστημονικά δεδομένα από την εφαρμογή του εμβολιασμού είναι ελπιδοφόρα για τη μείωση της βαρύτητας της νόσου και της θνητότητας. Η διστακτικότητα απέναντι στον εμβολιασμό αποτελεί εμπόδιο στον έλεγχο της πανδημίας. Οι επαγγελματίες υγείας και δη οι νοσηλευτές με την επιστημονική κατάρτιση που διαθέτουν και την κριτική σκέψη που έχουν αναπτύξει σε συνδυασμό με τη δυνατότητα πρόσβασης σε έγκυρες επιστημονικές πηγές μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες σχετικά με την ασφάλεια και αποτελεσματικότητα των εμβολίων ώστε να υπερνικήσουν πιθανούς δισταγμούς και να παρακινήσουν και τον γενικό πληθυσμό στον εμβολιασμό κατά του covid 19.

Βιβλιογραφία

1. WHO. Coronavirus (covid-19) Dashboard <https://covid19.who.int>
2. Parasher A. COVID-19: Current understanding of its Pathophysiology, Clinical presentation and Treatment. *Postgrad Med J* 2021, 97:312–320
3. Carod-Artal FJ. Post-COVID-19 syndrome: epidemiology, diagnostic criteria and pathogenic mechanisms involved. *Rev Neurol* 2021, 72:384–396
4. Peghin M, Palese A, Venturini M, De Martino M, Gerussi V, Graziano E et al. Post-COVID-19 symptoms 6 months after acute infection among hospitalized and non-hospitalized patients. *Clin Microbiol Infect* 2021, 7:S1198-743X(21)00281-0
5. Kim MS, An MH, Kim WJ, Hwang TH. Comparative efficacy and safety of pharmacological interventions for the treatment of COVID-19: A systematic review and network meta-analysis. *PLoS Med* 2020, 30, 17:e1003501
6. Hodgson SH, Mansatta K, Mallett G, Harris V, Emary KRW, Pollard AJ. What defines an efficacious COVID-19 vaccine? A review of the challenges assessing the clinical efficacy of vaccines against SARS-CoV-2. *Lancet Infect Dis* 2021, 21:e26–e35
7. Dhillon P, Altmann D, Male V. COVID-19 vaccines: what do we know so far? *FEBS J* 2021, 19. Epub ahead of print. PMID: 34288409
8. Pardi N, Hogan MJ, Porter FW, Weissman D. mRNA vaccines - a new era in vaccinology. *Nat Rev Drug Discov* 2018, 17:261–279
9. FDA. Emergency Use Authorization. <https://www.fda.gov/emergency-preparedness-and-response/mcm-legal-regulatory-and-policy-framework/emergency-use-authorization> Πρόσβαση 28-7-2021
10. Albert E, Aurigemma G, Saucedo J, Gerson DS. Myocarditis following COVID-19 vaccination. *Radiol Case Rep* 2021, 16:2142–2145
11. See I, Su JR, Lale A, Woo EJ, Guh AY, Shimabukuro TT et al. US Case Reports of Cerebral Venous Sinus Thrombosis With Thrombocytopenia After Ad26.COV2.S Vaccination, March 2 to April 21, 2021. *JAMA* 2021, 22, 325:2448–2456
12. D'Agostino V, Caranci F, Negro A, Piscitelli V, Tuccillo B, Fasano F et al. A Rare Case of Cerebral Venous Thrombosis and Disseminated Intravascular Coagulation Temporally Associated to the COVID-19 Vaccine Administration. *J Pers Med* 2021, 8, 11:285
13. Del Rio C, Collins LF, Malani P. Long-term health consequences of COVID-19. *JAMA* 2020, 324:1723–1724
14. Stavem K, Ghanima W, Olsen MK, Gilboe HM, Einvik G. Persistent symptoms 1.5–6 months after COVID-19 in non-hospitalised subjects: a population-based cohort study. *Thorax* 2020, 76:405–407
15. Al-Amer R, Maneze D, Everett B, Montayre J, Villarosa AR, Dwekat E et al. COVID-19 vaccination intention in the first year of the pandemic: A systematic review. *J Clin Nurs* 2021, 6
16. WHO. Worldwide measles deaths climb 50% from 2016 to 2019 claiming over 207 500 lives in 2019 <https://www.who.int/news/item/12-11-2020-worldwide-measles-deaths-climb-50-from-2016-to-2019-claiming-over-207-500-lives> Πρόσβαση 28-7-2021
17. Haas EJ, Angulo FJ, McLaughlin JM, Anis E, Singer SR, Khan F et al. Impact and effectiveness of mRNA BNT162b2 vaccine against SARS-CoV-2 infections and COVID-19 cases, hospitalisations, and deaths following a nationwide vaccination campaign in Israel: an observational study using national surveillance data. *Lancet* 2021, 15, 397:1819–1829
18. Lopez Bernal J, Andrews N, Gower C, Robertson C, Stowe J, Tessier E et al. Effectiveness of the Pfizer-BioNTech and Oxford-AstraZeneca vaccines on covid-19 related symptoms, hospital admissions, and mortality in older adults in England: test negative case-control study. *BMJ* 2021, 13, 373:n1088
19. ECDC. Europa. Technical report Partial COVID-19 vaccination, vaccination following SARS-CoV-2 infection and heterologous vaccination schedule: summary of evidence 22 July 2021 <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Partial%20COVID%20vaccination%20and%20heterologous%20vacc%20schedule%20-%202022%20July%202021.pdf> Πρόσβαση 28-7-2021